

Сніп

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб.,
на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число коштує 5 к.,
подвійне—10 коп.—За кордон—4 р.,
1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.

Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин

— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінити статті; більші статті, до друку не ухвалені, переховуються в редакції 3 місяці й висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких незазначені умови друку, уважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГЛОШЕНЬ:

За рядок петіту попереду тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.

Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не менше 3-х разів.

№ 39.

—>< 30 (13 Жовтня) Вересня. <—

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Київі.

ЗМІСТ: Передовиця. Леонід К.: Нація та асиміляція. Павло Тимохвієнко: Російські Прогресисти й українська справа. Леонід К. З виборчого виру. Виборець з Катеринослава. Лист з Катеринослава. Хроніка. Хо: „Всяко буває“. Фел'етон: Черниш. „Час мина, дні біжать“. А. Доде. Тартарен з Тараскону. Оголошення.

Редакція повідомляє що числа 23 і 24 „СНОПА“ усі вичерпані.

Харьків 30 Вересня (13 Жовтня) 1912 р.

З Полтави, з Катеринослава й з де-яких інших міст, де українці поквапились віддати свої голоси московським поступовцям, надходять до нас вислови гіркої жалю. Українці навч бачать, що знов зробилися „безплатним додатком“ до тріумфів чужинців на нашій землі і відчувають прикрий нежит політичний. Українці бачать, що зневажливі, недбалі відносно до нас з боку розпанованих чужинців ліберальної марки виявилися в цілій невідмальованій правді. І починають розуміти, як добре зробили харьківські українці, що виступили на виборах цілком самостійно. Радо зазначаємо розумну передовицю в „Раді“ під назвою „Виборці й національне виховання“. На нашу думку, вона є покажчиком того, що зростає національно-політична свідомість наша навіть там, відки попереду грім та блискавку кидано проти всякого виразного національного виступу...

Наша епоха поквапно подає українцям науку про те, що в боротьбі проти українства всі московські партії чи напрямки на Україні чинять і працюють солідарно, хоч і не завжди ся солідарність є в них свідомо, а не інстинктовно. Либоп, крім у полтавців, ще живі у всіх у пам'яті спільні виступи кадетів та націоналістів і навіть цілком правих москалів у Полтаві проти українців при виборах до Банку взаємного кредиту. Тоді думка була в де-кого з українців, що се тільки випадкова, неодоладна, помилкова комбінація. Але ось у Харькові справа повторилася у більших і вже зовсім виразних формах.

Московські поступовці усіх напрямів та відтінків громадсько-політичної думки не тільки не схотіли підтримати українських кандидатів, не тільки

відкинули усякі спілки чи бльоки з українцями, але наважились зовсім одверто заграти краще в руку політичних ворогів своїх (але компатріотів): спілки реакціонерів, аби тільки не допустити українців до успіху, аби не дозволити українцям провести своїх кандидатів до Думи Державної. Коли-б, справді, московські поступовці не були затроєні національним шовінізмом і коли б, справді, ідея поступу була для них такою дорогою, як вони хваляться, у Харькові був-би для них один шлях: підтримати українських поступовців проти реакційних кандидатів московських. Але... але свій брат усе таки ближчий і московські поступовці забажали: хай краще пройнуть реакціонери, але москалі, ніж поступовці, але українці—і з тєю метою виставили свій окремий список кандидатів, хоч знають, добре пам'ятають, що на виборах до третьої Думи реакціонери геть перемогли їх! Таким чином навіть у москалів—поступовців принцип національної спільності більше важить, ніж абстрактні принципи права, справедливості й поступу, особливо коли справа йде про українців.

Можно сміливо сказати, що коли-б московські поступовці не виставляли своїх окремих кандидатів, але підтримали поступовців—українців, то реакціонери безумовно були-б розбиті. Та вони сього не схотіли, бо темний інстинкт національного шовінізму приказує їм провести з України тільки членів своєї нації, хоч би й реакційного напрямку. Ніякий московський поступовець ніколи в світі не визнає одної простої річі: є законно, конечно й натурально, щоб з України йшли до Думи українці, а не москалі. Сама думка про се вкидає московських поступовців у скажену лютість, бо вони себе почувать панами над українцями, бо вони уважають себе ліпшими, ніж українці, бо українці, на їх думку, се мужики, які повинні до віку бути їхніми слугами! Що справді москалі-поступовці так дивляться на українство, що вони справді не визнають українців за націю, се можно виразно побачити, коли порівняти відносини московських лібералів до поляків і до нас. Ще в 1905 році прирекли ліберали свою повну згоду дати Польщі автономію і навіть завели се в свою програму саме в той час, коли українцям призволили з своєї ласки тільки «право на самоозначення».

Чи були-б можливі такі ганебні відносини московських лібералів до поляків у Польщі, які вони

виявляють до українців на Україні. Ні! Бо поляків вони визнають за націю, за „панську“ націю, якої ззисти не подужають, нас же уважають тільки за «добродушних хохлов», які постачають їм куховарок, дверників та покоївок! При дебатах у Думі Державній над Холмською Україною усі ліберали трактували українців не-як націю, бо вони широко не визнають за нами ніяких національних прав! Московські ліберали дивляться на українців майже так, як «янки» на негрів.

Сей плантаторський світогляд відносно українців виразно виявляється в тім факті, що навіть там, де поступовці у Харькові зовсім не виставили свого кандидата і де бореться кандидат український з реакціонером московським та соціаль-демократом москалем, се-б-то, з політичними ворогами поступовців на обидва боки, навіть там поступовці не дали своїх голосів за українця-поступовця, але закликали віддати за свого компатріота соціаль-демократа; дарма, що поступовець українець був до першої Думи виборцем від усіх поступових груп Харькова, а соціаль-демократ належить до «ослів з ліва», як кажуть кадети. Досить отже було тому поступовцеві признатись до українства, а ще гірше—виступити кандидатом від українців, щоб усі московські ліберали відсахнулись від нього, бо в їх очах він, признавшись до українства, глибоко понизився.

Усі москалі на Україні без різниці поглядів поперед усього почувають себе супроти українців «руськими», а вже потім правими, лівими, кадетами то що.

Сю непримириму з боку поступовців-москалів до українства позицію ми передбачали й передказували вже давно. Але де-яка частина навіть харьківського громадянства українського не хотіла нам йняти віри. Отже факти й події,—сумні що правда, але навчаючи,—ствердили наш національно-політичний гороскоп. Нехай же ці факти й події навчать українців, усіх українців, зрозуміти свій спільний інтерес і нехай змусять їх іти вкупі, плече в плече, нога в ногу, як членів однієї нації.

Вчёмось національної солідарності в наших панів. В тій солідарності сила їх панування і ми теж тільки солідарністю можемо досягти насамперед морального свого визволення. Солідарність національна і самостійні виступи—ось що нам потрібне, ось чому вчать нас остатні вибори!

О. Черниш.

Час мина, дні біжать...

Час мина, дні біжать,

Не вертаються,

Десь безслідно на вік

Все ховаються;

З ними йдуть в забуття

Всі пригодоньки:

Наші радості, плач,

Всі негодоньки.

Бо всьому є кінець,

Все минається...

Без кінця жарт життя

Відбувається.

Відбуваєм свій час

З гуком, з дзвонами;

Леонід К.

Нація та асиміляція.

«Адже чим скоріше народи між собою асимілюються, тим ближче до мети всього світу,—братерства, рівності і т. п.»

(С. Р.—ко. «Світ» ч. 22).

Грубо помиляється той, хто думає, що в асиміляції є прогрес, що вона є шляхом до рівності й братерства. У першу чергу треба звернути увагу на те, звідки взялася національна різниця між народами? Безперечно, що вона зросла на природному ґрунті, через вплив природи на душу і життя людей, а позаяк по різних місцевостях різна природа, то і різні впливи її на людей, і різна культура вироблялася у мешканців. Багато ще різних факторів має вплив на національну різницю, але між ними усіма, безперечно, грає найбільшу роль вплив природи. Цей вплив відбивається і на стильному орнаменті, і у мові, і у звичаях народних, по всіх галузях культури народної ви його побачите. Це вже одио може довести, що витворити одну культуру, один нарід на земній кулі навряд чи можливо.

Але як розуміти асиміляцію? Асиміляція, то є процес, коли дві національності, еднаючися, переймають одно у другій де-які культурні риси, і, нарешті, витворюють якийсь новий нарід, з новою культурою. Нарід губить риси, які у його менше розвинені, і переймає у сусіла міцніші, тим часом як другий нарід в свою чергу губить менш виразні свої риси, та переймає у першого ті, що міцніші у його, нарешті, коли культурні риси обох народів однакові по змісту, але не однакові по формі, не можуть побороти одна другу, то вони обидві входять в склад культури нового народу, і таким чином витворюють зовсім нові риси, котрі ледве пагадують тім риси, з яких сами повстали. Але треба зазначити, що цей процес асиміляції можливий тільки при самостійному, вільному, полюбовному єднанні, а ні як не примусово, кожне надужиття в цьому напрямові шкодить справі у самому корні, неначе сокирою рубає зрісли корені. А крім того, на таке з'єднання треба дуже багато часу, бо між культурами іде боротьба, помирати, або поступитися своїм правом ні яка культурна риса сама не хоче, її треба подужати, починається боротьба між культурами, боротьба по всьому фронту, і кожна культурна риса,—то воєк, і кожному тому воєкві треба помірятись силами з своїм супротивником, або подужати, або покоритися, або дійти якоїсь згоди з своїм супротивником. Процес дуже довгий, складний і болочий, бо потребує над-

Хто байдужо зовсім,

Хто—з проклонами;

На бенькетах один

Потішається,

Другий п'єтом, слізьми

Заливається...

Боже, краще б зовсім

Не родитися,

Ніж в безсиллі на це

Все дивитися;

Ніж даремно весь вік

Побиватися,

І нарешті в труні

Заховатися...

Час мина, дні біжать,

Не вертаються,—

Лиш згадки нам про них

Залишаються.

звичайно багато енергії і сили. За цей час вся енергія народу іде на боротьбу, та на утворення нової культури, нових підвалин культури, а поступ у розвиткові культури зупиняється, а коли зупиняється, то і суне назад, бо навкруги все біжить наперед. І по закінченні процесу асиміляції¹⁾, новий нарід повинен покласти ще багато неймовірної енергії та праці, щоб культурно навздогнати ті народи, котри не зазнавали асиміляційних маніпуляцій. Процес затишний і болючий, під час його народи перестають постачати свої культурні придбання у скарбницю загальнолюдської культури. Чи може ж бути такий невдячний шлях, шляхом прогресу, шляхом до рівності і братерства?

Загинуті-ж зовсім, перетворитися цілком в другий нарід, не кинувши по собі навіть сліду, ні який нарід не може, який-би він не був малий. Коли ж просто-таки силою дають національність, хочаби її задушити, знищити, коли намагаються силою знищити цей твір природи, тоді у пригнобленому народі з'являється вороже відношення до гнобителів, і культура дужчого народу стає йому немилу, навіть огидна. Поневоленому народові стає гидким нарід-пан з кожною його національною рисою, і вже не переймає він їх, а оголошує їм бойкот, глузує з них; нема любови, нема єднання. Можна тимчасово задушити силою національне життя, зупинити розвій культури, покалічити духовне життя народу, але годі найпершої і найменшої можливості, щоб тее життя знову прокинулося, та часом ще й не нормальне, хворобливе, і часто з особливою ворожнечею до народу, культуру котрого силомиць покидають. Коли кого-небудь до чого-небудь силою тягнуть, силою удержують, то при першій можливості він відсахнеться, одскоче, і одскоче тим далше, чим з більшою силою і чим далше його утримували. Знищення національності вже через те не можливе, що це буде просто наперекір природі, а як люде не женуть природу в двері, вона летить у вікно, проти природи нічого не вдієш, «проти рожна не попреш» каже народна приказка.

Коли вже так необхідно витворення чогось одноманітного для рівності і братерства, то тому не асиміляція повинна служити засобом, а навпаки, широкий розвій кожної національності. Вища культура, здається, неначе дальша від природи, найвищі культурні придбання при сучасному житті доступні всім національностям. Старі, пережиті культурні риси замінюються новими, а нові доступні всім націям. Таким шляхом можна дійти до єдності, і нема тут тієї зайвої затрати часу та енергії. Таким побитом, єдності, рівності і братерства можна дійти лише широким, вільним і самостійним

¹⁾ Цей вислів тільки номінальний, бо у житті нема виразного, різкого закінчення цього процесу.

розвитком кожної нації, кожного народу. Треба щоб кожний нарід ніс свої дари у загальнолюдську скарбницю культури, треба щоб тая скарбниця зросла, і через неї вже всі народи об'єднуються. Це буде культурний кооператив, а не капіталістична система до якої веде асиміляція, то буде справжнє братерство і рівність, а боротися, душити та перти один одного для того нема ніякої потреби.

Що стосується до України, то я рішучо не бачу в ній асиміляції. Нарід український, як був українським, так чисто українським і зоставсь, загубив лише повагу до своєї культури, неначе-б то згодився з тією думкою, що його культура нижча, мужича, мова українська неначе грає «ролю якогось старого фамільного меблю, який хоч і бережуть побожно, та не має він практичної ваги»¹⁾, але своєї, хоч-би й низкої культури нарід поки що не цурається, держиться за неї цупко! Винна у цьому занепаді самоповаги русифікація, що широкою рікою л'ється на Україну з усіх культурних і просвітних джерел. Але і ця широка ріка русифікації не в силі переробити український нарід на руський. Навпаки, можна помітити факти, коли руськи люде, переїхавши на Україну, переїмають де-які риси української культури. Природа українська оборює всі заходи русифікації, це значить, що рожен у пузо увійде, коли перти проти його. Ця русифікація тільки калічить духовне життя народу, нищить любов до своїх батьків, звичаїв, мови, робить життя народу порожнім, бездушним, сіє розпусту, але переробити нарід на щось інше, примусити його полюбити руськи звичаї, руську культуру, вона не в силі, бо сама гине од несприятливих для неї обставин української природи. Винна також інтелігенція, що поробилася ренегатами, що кинула нарід свій без провідників, кинула його на поталу та жебрацтво, що забула свої обов'язки до народу, котри дуже влучно зазначив Ів. Франко словами: «Інтелігент, вихований, вигодований хлібом, працею, і потом свого народу, повинен своєю працею, своєю інтелігентністю відплатити йому». Але навіть і ця інтелігенція-ренегатство не загубила ще багатьох національних рис, і вона має у серці часто несвідому любов до своєї батьківщини, хоч на словах часто її ганьбить та цурається. При таких обставинах говорити про асиміляцію на Україні не приходиться. А великий занепад національного життя, надасть повноту картини заходів до знищення нації силою, що в решті решт веде до пробудження національного життя. Національне життя вже прокидається, інтелігенція українська вже почала очумлюватись від денационалізаторського диму, а за нею і нарід почне свідомо поважати свою культуру, почне дивитись

¹⁾ Звідіаль і нарікання на переклад Св. Євангелія на українську мову. (С. Р.—ко. «Сніп», ч. 22).

Альфонс Доде.

Тартарен з Тараскону¹⁾.

У Тарасконі.

I.

Сад баобаба.

Моя перша візита до Тартарена з Тараскону, лишилася для мене на все життя незабутньою подією. Мабуть, дванадцять, а, може, й п'ятнадцять років минуло вже від того часу, а в моїй уяві все таке ясне, начеб се діялося не далі, як учора.

¹⁾ Сей прегарний твір п. А. Доде досі не був перекладений на нашу мову. Нині даємо ми змогу нашим читачам пізнати цілий чар Тартарена з Тараскону в перекладі на нашу мову, який зробила пані Софія С. Ред.

Безстрашний Тартарен мешкав з краю в початку міста, у третьому будинку праворуч Авіньонського шляху.

Невеличка, гарненька тарасконська господа, з садком зпереду, бальконом позаду, з дуже білими стінами й зеленими віконницями. На порозі спали діти потомлені стрибанням на одній нозі, гриючись під теплим промінням сонечка. Взагалі в надвірному вигляді будинку зовсім не було нічого особливого.

Ніхто б не міг сподіватись, що це є оселя лицаря. Але коли входив у середину... О, зрадлива доле!.. Починаючи від льоху, всі будинки мають вигляд виключно героїчний. А сад Тартарена!.. Тож нічого подібного не могло бути у всій Європі. Ні одного місцевого дерева, ні одної французької квітки. Все виключно екзотичні рослини: камедні, хлопчатникові, мангові, бананові дерева і навіть один баобаб, смоковниці, кактуси і фігові дерева. Булоб незвичайним варварством не почувати себе тут, як в справжній центральній Африці, за десятки тисячів верстов від Тараскону. Лише на превеликий жаль, все це не досягало нормальної великості, так що кокосова

на неї не як на культуру мужичу, а як на культуру національну. А русифікація зникне «яко тале воск від лица вогню».

Павло Тімохвієнко.

Російські прогресисти й українська справа.

«Воронь ворону не выклюесть глазъ».

У № 11004 газети «Южный Край» видруковано статтю «Кого выбирать Харьковцамъ», в якій редакція газети зовсім одверто радить своїм читачам віддати свої голоси на кандидатів прогресивного блоку. «За Украиной, въ частности—за отдельными классами украинскаго населенія, мы признаемъ право на національное представительство. Этотъ принципъ мы уважаемъ и думаемъ, что и всѣмъ слѣдовало бы относиться къ нему съ уваженіемъ и вниманіемъ» говорить далі газета, разом з тим рішуче виступає проти українських кандидатів; навіть по другій курії, по якій прогресивний блок не виставив кандидата, газета не хоче рекомендувати українця Николаїва, а радить соц.-демократа Піддубного! Аби це українця! Таким чином російські прогресисти з одного боку наче-б то визнають право українців на свої національні домагання, а з другого—виступають навіть на Україні одверто ворогами українців, не бажаючи дати від Харькова жодного кандидата-українця. Коли російські прогресисти дійсно згодні визнати за українцями їх національні права, чому не схотіли вони блокуватись з українцями як рівний з рівним, чому не хочуть йти на зустріч молодій «возрождающейся» нації і фактично відмовляють їй в «самоопредѣленіи»? Звідки ся суперечність межі переконаннями і поведінкою у п. прогресистів? Сами вони мабуть добре розуміють, що роблять щось зовсім не прогресивне, наче-б то почувають себе трохи ніяково бо своєю соромичьку поведінку відносно українців пробують замаскувати «чорною небезпечною» та «молодістю української партії». Даремна спроба, д.д. російські поступовці! Адже-ж не було-б чорної небезпеки, коли-б прогресисти прийняли пропозицію українців поділити кандидатів межі 2-ма блоками.

Балачки ж про молодість українську краще б залишити, бо й російські прогресисти не такі вже старі. Невже через оту «молодість» не допускать українських представників до парламенту? Хто ж буде обстоювать інтереси українського народу? Може російські прогресисти, у яких слово так гарно розсходитьсь з ділом?

Зайвий раз прогресисти довели, що вони аж ніякі наші друзі. Після цього мусить знати полуда з очей тих земляків, які ще й досі не розчарувались у сих добродіях і покладають на них якісь надії.

пальма наприклад була майже завбільшки, як буряк, а баобаб (дерево велетень—arbo gigantea) пишалося з вазона від резеди! Але меньше з тим!..

Для Тараскону й це було надзвичайним...

Городяне, яким доводилося се бачити, повертались до дому з серцями, сповненими захопленням та гордощами.

Тепер для вас всіх ясно, через що я так хвилювався у той пам'ятний день, проходячи по дивовижному саду Тартарена!

Далі мене введено до габінету велетня, до цього дива цілого міста, яке знаходилося в глибині саду, і саме перед шкляними дверима першого поверху ріс славетний баобаб.

Увійть собі величезну залу, всі стіни якої від стелі до долівок були пообвішувані зброєю всіх країв та народів: Карабини, тризубці, величезні мушкети, корсиканські ножі, револьвери, тесаки, топірці, маляйське озброєння, караїбські стріли, готентотські тамагавки, мексиканські лассо, і ще чимала кількість зовсім невідомих мені знарядів.

Росіянин, хто б він не був, і прогресист також, хоче одно—пацувати. На всі інші нації, на українців також, дивиться він хижими очима плантатора, як на етнографічну масу, котра повинна раз-у-раз поповнювать ряди російського суспільства своїми ренегатами.

Одже українцям треба се зятимити раз на завжди і покладатись тільки на власні сили в боротьбі за своє святе право діло.

Борітеся—поборете.

Леонід К.

З виборчого виру.

(Лист з Полтави).

Полтавські українці в виборах до Державної Думи увійшли в блок з . . . кадетами. Кадети внесли в програм чотири пункти українських домагань, і українці згодні «не розбивати голосів», і пішли на блок з кадетами, щоб зробити «моральне вражіння на громадянство». Ганяючись за «моральним вражінням» на ренегатів та на маненьку купку руської інтелігенції, інтелігенції—полонізаторів, русификаторів України, зраджено своєрідні справи, проміняно своєю політику на «шмат гнилої моральности». До того треба ще додати, що нема ні якої надії провести хоч би й кадета, хоч-би й з замогою українців. Остається запитати: навіщо-ж було калити руки цим гапечним блоком? Недавно ще у Полтаві кадети наплювали на українців при виборах в обопільному кредитовому т-ві, і тоді ще писалося, що, мовляв, ся побіда українців має вагу, з огляду на майбутні вибори до Державної Думи, а тепер ця вага проміяна на чотири пункти! Чотирьох пунктів з боку кадетів досить було, щоб спокотувати свій попередній гріх, та купити голоси українців. Дешево-ж уступили українці свою «вагу».

Звичайно, кожному ясно і зрозуміло, що пункти пунктами й зостануться, що пункти не в силі змінити погляди і напрям, людини, що люде, котри підуть до Думи, такими-ж людьми й зостануться, що-б у програмі не було написано, а про те голоса українців слух'яно підуть за вказівкою кадетів. Це ніщо инше, як непевність в своїх силах, се та-ж стара, хибна політика запобігання ласки у шановного сусіди, замість того, щоб опертись на свої власні сили, се просто боязнь поставити одверто свої права, свої домагання, відсутність певної самоповаги.

Не порушили на перед полтавські українці зі своєю політикою, тупцяються на тому-ж самому місці, не зрозуміли

І над усім цім панував сліпучий промінь сонця, в сяйв якого жорстоко й кровожерче виблискували: криця мечів та приклади рушниць. Коли я вгледів все це мімохить мороз жаху залоскотав мені спину.

Заспокоююче й відрадно впливали на глядача лише лад та чистота, які панували над усією цією ятаганщиною.

Тут все було до ряду, старанно вичищене, на всьому були квітки, як у аптеці, а де не де й більші папірці з надписами такого, наприклад, змісту «Отруйні стріли—не доторкайтесь» або «Стережіться, бо рушниця набиті».

Колиб не було цих застерігаючих шпаргалок, я-б ніколи не відважився наблизитись. По самій середині кімнати стоїть стіл на одній позі. На столі пляшка рому, турецький кисет тютюну, подорожи капітана Кука, романи: Купера, Густава Емара, різні ловецькі пригоди: Полювання на медведів, сокільське полювання, а також полювання на слонів то що. Перед одногим столом сидів чоловік на вигляд сорока, а може й сорока-п'яти років, невеличкий, товстенький та при-

яку вагу могло-би мати слово, сказане рішучо і твердо, твердо зазначене своє національне «я», під час нинішних хвилювань.

Виборець з Катеринославу.

Коли мені трапилось бути на Кавказі, я довідався, що з гори Бештау побачить схід сонця це щось надзвичайне! Краса неописана, невимовна! Я не мав морального права не бути на горі до сходу сонця! І в темну ніч йдучи на ту гору за проводирями—до сходу сонця я був там. Відпочинь! Сказали вірні мої товариші—ти не витримаєш без відпочинку. Будь невен! ми тебе збудемо. Але мене в купі з моїми товаришами збудило сонце о півдні не красою тею, а спокою!.. Уявіть, як боляче було бути обманутим: бо під другу ніч треба їхати до дому, а коли то доведеться бути знову на тій горі. Мимоволі пригадався цей випадок мені, коли я йшов з передвиборчого зібрання прогресистів.

Сьогодні 24-го вересня у Катеринославі відбулось передвиборче зібрання прогресистів по другій курії. А як відомо з видрукованої замітки у «Раді» № 209, що українську платформу—російські поступовці прийняли, й українці йдуть у купі з ними на виборах до 4-ї Думи—то кожен свідомий українець знав, що виставлений кандидат від поступовців російських, є й українським. Певна річ; йдучи на зібрання, кожен мав надію почути як цей чоловік дивиться на ті болючі питання, які тебе торкаються. Коли-ж д. Александров виступав з промовою, й коли двічі виступав з відповіддю на закиди націоналіста...

В своїй гарній промові зсилався, й в примір брав становище нації: Грузинської (яка йому знайома—бо там жив), Польської й інших: Ні словечком не згадав про Українців—ту націю, в осередку якої живе: Але-ж вказати було на що! Найперше хоч би й про справу освіти на рідній мові, про той законопроект який видала третя Дума, викинувши українців з числа других націй, за котрими признано право навчання на матерній мові. Ми українці, ждали цього слова від д. Александрова за котрого подамо через день свої голоси. Ми ждали!.. бо чути від російського прогресиста слово! в оборону нас! має велику вагу... Слово сказане в оборону нас! як нації пригнобленої—сказане кандидатом у виборщики, а може й у депутати: для нас дуже дороге й має велике значіння, бо про нас ренетують з правого боку, а з лівого замовчують—ніби збожжються з першими. Ми зневірилися у щирости російських поступовців до нас! То що ми можемо подумати за свого обранця котрий підвів нас (тридцять мільйонів) під одну марку (в 100 мільйонів слав'ян у Росії) не згадавши, що між тими сто! Є тридцять!—пригноблених гірше инородців яких. Я

садкуватий. Одягнений він був у сорочку та ясні флянелюві штани. Мав коротку кучеряву борідку й блискучі очі. В одній руці він тримав книжку, а в другій куріла величезна люлька з залізним верхом.

Я не уявляю собі, що за надзвичайні події описувалися в тій книжці, яку він читав, але весь час він страшенно копилів спідню губу, і це надавало його постаті дрібного тарасконського рант'є, вигляд і характер суворий, войовничий, який почувався й у всієї господі. Сей чоловік був Тартарен, Тартарен з Тараскону, безстрашний, великий, незрівняний Тартарен з Тараскону.

II.

Погляд на славне місто Тараскон взагалі. Полювання на шапни.

В ті часа, про які я оповідаю, Тартарен з Тараскону не був ще тим Тартареном, яким він зробився нині великим

певен що д. Александров зробив це не умовно—але просто по недогляду, й вірю що він не занехає надій українців положених на нього. Але дуже прикро що в такий час! коли зібралось стільке людей зацікавлених у виборах до Думи: не почувли про нас.

Але запитують нас: Де-ж ви були? Чом не нагадали про себе!.. Ми за проводирями йшли, й ждали: але вони проспали!.. й ми з ними в купі-бо надіялись! Сором для тих і других: нема оправдання!.. Нехай же це буде наукою!.. Щоб одні уміли вартових вибирати, а другі не спали на варті.

Прикро!.. дуже прикро! що так сталось, не хотілось би докорять—щирих й вірних оборонців свого народу й краю!.. Ми віримо що були причини допущення такої програми; Але пора! енергійніш братись за усунення тих причин, котрі доводять до небажаних наслідків.

По яким причинам!.. Хто більш винен у тім що про українців не згадали—самі українці, чи Александров! Я не знаю. Але з прикром вражінням расходились українці з цього зібрання. Пригадався мені випадок на Кавказі; й мимоволі думаеш; а що як по вині своєї недбайливости проснимо й тепер схід сонця, й знов прокинемось о півдні у спеку, й власними руками запряжемо себе у ярмо чужого воза, й повеземо того воза як і перше,—завдяки своїй довірливости.

Й знову відавши свої голоси за прогресистів російських:—останемось без заступника наших потреб й у 4 думі. А як за нас заступались кадети у третій думі—нам відомо. Й ще гірше буде як що це станеться по недогляду своїх людей, котрим ми віримо і йдемо за ними.

Значаю ще раз! що нам не досить тих загальних пунктів: (треба видати закони які-б забезпечували кожній нації на національне самовизначення). Южная Заря № 1884 21 вересня з статті д. Александрова. Або на другий день, таж газета зазначила (Поступовці домагаються перш за все заведення науки в початковій школі на матерній мові, вважаючи що це домагання повинне здійснитись й що до української мови, якою балака корінна селянська людність нашої губернії, і допущення національних мов до місцевого суду в окремих актах виконання справедливости, у її ж власних інтересах).

Це ми чули від п.п. «прогресистів»: й знаємо як проходили законопроекти про Холмщину й початкову освіту—бачили й Никольських!

Ми чуємо про нас у пресі (й то за малим винятком) Російській—як на Великдень красне яечко—раз на рік, або коли такий великдень трапиться у н'ять років раз. Цього нам не досить!!! Поки за нас не будуть згадувати на рівні з поляками й жидами, про яких розпинаються російські (прогресисти)—ми не віримо в їх щирість до нас.

та славетним Тартареном з Тараскону, відомий на весь південь Франції.

Проте навіть в той час він вже був королем для Тараскону.

Але звідкіль же прийшла до нього ця могутність?

Треба вам знати, що в тій стороні всі без винятку були стрільцями й старі й малі.

Полювання—це пассія Тарасконців, яка почалась ще з мітологічних часів, коли славнозвісна патронесса міста Тараска полювала по багнах по за містом.

На спомин її й до сеї пори там організувались полювання. Як бачите щаслива країна, де для людей ще не промайнули ясні дні.

Що неділі увесь Тараскон узброюється з ніг до голови і виступає за свої мури з рушницями на плечах і ягдташами на бедрах, під акомпанімент гавкання собак та вереску стрілецьких рогів, бадьоро виходять городяне.

Завжди з радістю зазначаємо, коли про нас прихильно відгукнується яка часопись російська й надаємо цьому великого значіння: Але колиб про нас згадав прилюдно наш обранець! То такий згадці, під такий горячий час, не мало б надали значіння й наші вороги. (Бо промова д. Александра напевне буде зазначена не однією газетою). А цього ми не діждались, й тепер приперті до стіни (бо 26 вибори й другого зібрання не може бути).—Ми подаємо свої голоси за визначеного кандидата, пообідавши чим угостили—надіючись на краще!... Яке то будуче буде!.. а сучасне; як подивишся на відносини Харківських і Одеських (Нікольський) поступовців до Українців—тільки зітхнеш і промовиш: не покладайся на чужу ласку. Дай Боже щоб у будучому пішло на краще.

3 нашого життя.

◀ *Погід проти української мови.* Звенигородська земська управа відмовилася розповсюджувати поміж селянами вислані київською губернською земською управою для безплатної роздачі брошури Е. Х. Чикаленка „Розмови про сільське хазайство“. Відмова мотивується тим, що брошура написана „на искаженномъ русскомъ языкѣ“ і мало зрозуміла селянам. Книжки про сільське хазайство Е. Чикаленка ухвалені, як відомо, рос. міністерством хліборобства для низших хліборобських і садівничьих шкіл і на багатьох сільсько-господарських виставах ім приєднано нагороди за популярність викладу.

◀ *Проти український погид в Росії.* У Миргороді (на Полтавщині) у хлопчій гімназії повішено табличку, на якій, між иншим, написано: „Въ стѣнахъ гимназїи строго воспрещается воспитанникамъ говорить на малорусской рѣчи“.—На минулу суботу визначено в подільській „Просвіті“ літературний вечір, на яким мали виставити песу „Сто тисяч“ І. Тобилевича, однак адміністрація на передодні вечора заборонила песу виставляти і через що прийшлося і цілий вечір відкинути.—На 2-ого вересня ст. ст. чигиринські аматори на Київщині, вкупі з двома призжими артистами, готували песу „Розумний і Дурень“ Карпенка-Карого, але перед самим днем вистави довідалися, що справник не підписує афішу. Тоді післали вони телеграму до губернатора, а спектакль відложили на 9 вересня, коли там має бути сільсько-господарська вистава, та на другий день одержали відповідь, що виставу забороняється.

◀ *Бюст Шевченка селянської роботі.* На виставі домашнього промислу, що відбулася на днях в Стеблеві (канівського повіту), звертав на себе особливу увагу барельєфний бюст Тараса Шевченка, чудово вирізаний одним селянином-українцем з липини простим шевським ножем. Бюст сей, зроблений в натуральній величині, зараз-же куплено, а авторови його, виставочний комітет присудив 25 карб. нагороди. Тепер за се погруддя дають у Каневі 50 карб., а кажуть, що в більшому центрі можуть дати і 100 карбованців.

Це було дуже гарне видовище, тільки бракувало до того дичини, якої не було ніде навіть в околицях.

Всі створиння почувають небезпеку й тікають від неї. На п'ять верстов навкруги Тараскону нори були порожні, гнізда посиротілі. Хол би де небудь один шпак одна посьмітющка, або хоч найпаганьший трусик!

Прегарні Тарасконські пагорки всі напоені пахощами міртів, лавандів та розмарину, були не менш звабливими, як чудові кетяги винограду, що так розкішно кохався на берегах Рони...

Лише на жаль, це все було занадто близько від Тараскона, який мав незвичайно погану опінію серед птахів та звіряток.

Навіть перелетні з темних країн птахи й ті позначили на своїх подорожних манах небезпечне місце, і як тільки старша з диких качок, що летить попереду, помічала тарасконську дзвиницю, то зараз же піднімала галас «ось Тараскон!.. ось Тараскон!» і в одну мить уся хмара дичини зникає.

3 Австрійської України.

◀ *Про життя Українців в Моравській Остраві* пишуть нам: Моравська Острава і її околиці є чисто промислові; се найбільша промислова місцевість в цілій Австрії. Чисельно переважають Чехи, та мимо сего мусять вести борбу з Німцями, які в своїх руках мають капітали, а яким на руку йдуть тутешні Поляки. Українців живе ту понад 300, переважно робітників. За ініціативою п. Хандоги засновано тут перед двома місяцями „Просвіту“, до якої приступило понад 70 членів. Поляки, як звичайно, кинулися з лайкою на цілі і самого організатора сего товариства, що однак не пошкодило ім а навпаки викликало живе заінтересовані і симпатію у тутешних Чехів. Над льокалем товариства виділе написи „Українське товариство читальня „Просвіта“ і ніхто його не здирає ані розбиває, коли тимчасом в Кракові два рази розбили „культурні“ Поляки залізну таблицю з українським написом, і краківська „Просвіта“ мусіла зрезигнувати з написи.—З нагоди побуту в Мор. Остраві українських академиків п. Стафіняка і Шпайла, які заступали „Українську Громаду в Кракові“, на з'їзді чеського студентства в Моравській Остраві, скликала „Просвіта“ свої збори на вівторок 12 вересня вечером. Хоч се був робучий день, а члени переважно робітники, хоч до читальні мають деякі милі дороги—зішлося около 50 членів, між ними і дві пані: п. Хандогова і п-на Стафіняківна. На сих зборах п. Шпайло виголосив реферат про значіння організації і цілі, які мають перед собою українські товариства на чужині, а також обговорив біжучі справи українські, як справу університетську і виборчу реформу. П. Стафіняк подав дуже інтересні вказівки, як поводитись при хрещенню дітей там де нема гр. кат. священника, щоби не вчлєшовано дітей до римо-католиків. Опісля виринула дискусія в справі становища, яке зайняти повинні українці робітники до инших націй і над способами притягнення всіх українців до „Просвіти“. На внесене п. Хандоги ухвалено розпочати курс для аналіфбетів. Життя чужих і мале число українців—затерли між українцями в Мор. Остраві всякі ріжницї станові і зміцнили дружбу і почуте національної солідарності і єдності. Члени „Просвіти“ сходяться що дня на газету і розмову. Наші робітники живуть дуже порядно. Зарібки тут добрі. Дотеперішній вислід праці читальні і її організаторів дають повну запоруку, що чит. „Просвіти“ відповість як слід задачі, яку собі назначила і притягне всіх українців до себе. Піднести вікні належить гостинність, якої зазнали наші студенти у тутешних українців.—Учасник.

3 газет та журналів.

◀ *Письмо з Англії.* (П) Останнє число льондонського тижневника „Saturday Review“ містить нотатку п. Джорджа Раффаловича, який переказуючи чутку про ніби то намірену зустріч межи цісарем Франц-Йосифом і російським царем, доводить неможливість щирого порозуміння межи двома сусідними монархіями, і вказує на швидкий зріст українського питання як на причину цієї неможливости. П. Джордж Раффалович підносить також сущний факт цілковитого браку літератури про Україну в англійській

Проте в Тарасконі все-таки існувала одна дичина, це був старий заїць, який чудом лишився живим після тарасконського терору і навіть безстрашно оселився там на завжди. Заїць цей тішився великою популярністю у Тарасконців і навіть мав своє призвище. Його називали «Прудкий».

Всі знали що його пора була на ґрунті пані Бомпар,—це вдвічі, а може й втричі збільшило ціну на той ґрунт,—до сього часу зайця того ще ніхто не зловив.

В хвилину, про яку іде річ, ним вже ніхто майже не цікавився.

Тепер ви запитуєте, щож робили Тарасконські стрільці в неділю, коли ніде не було дичини?

Боже—світе! Що вони коїли?..

Вони відходили всією кумпанією на дві або й на три верстві від міста, розділялись на певелічки товариства по п'ятеро й по шестеро чоловіка, розташовувались спокійнісенько в холудку старої руїни або осикового дерева, витягували зі своїх торбин гарні шматки розбиву, ацюючи та починали зі сма-

мові. Становище погіршується ще тим, що і в французській мові, знане якої розмірно розповсюджене в Англії, література про Україну є більше ніж обмежена. П. Раффалович зазначає, що де що вже можна знайти в мові німецькій. На закінчене він згадує про нашого великого Шевченка і про чарівний український фольклор, які фактично є неприступні англійській публіцисти.

Відомий англійський артистичний місячник *The Studio* (в Лондоні, Парижі і Нью-Йорку), заповів на кінець вересня с. р. вихід з друку осіннього чергового додатку, який буде присвячено селянській штудії в Росії. Додаток складатиметься з чотирьох статів, з яких перша розглядатиме сел. штучку в Московщині, друга — сел. штучку на Україні, третя — Литовську селянську штучку, і остання — польську. „Додаток“ міститиме коло 500 репродукцій (деякі в фарбах) різних предметів селянської штучки в Росії. Богато малюнків буде присвячених українській штудії. В оповістці редактор *The Studio* повідомляє, що йому пощастилося дістати статі від визначних авторитетів в сій справі. Статю про українську штучку напише п. Микола Віляшівський з Києва, який додав також і про відповідне злістроване українського розділу. З других авторів оповістка згадує княгиню Сідамон Ерістову, графа Алексія Бобринського і п. М. Бренштайна.

Дехто з читачів *Діла* може пригадати собі, що торішньої осені *The Studio* випустило збірник, присвячений селянській штудії в Австро-Угорщині, в яким австрійсько-українська штучка фігурувала досить помітно (хоча й що писали про неї чужинці). Про торішній збірник згадувалося на сторінках *Ради*.

Сьогоднішній збірник є продовженням незвичайно корисного і цікавого діла, розпочатого торішнім збірником *The Studio*.

В який, хто бачив чи саме *The Studio*, чи його збірники, знає, як роскішно виглядає се видане, і зрозуміє секрет його світової репутаци.

Повний заголовок сьогоднішнього збірника *The Studio* так поданий в оповістці: „The Peasant Art in Sreat Russia, The Ukraine (Little Russia), Lithuania, and Russian Poiland“.

◀ *Вже й до подільської „Просвіти“ добираються.* Минулої суботи мали відбутися в Подільськім Кам'янці у „Просвіті“ літературно-вокальні вечорниці. О год. пів до 9, як уже зібралася публіка, стало відомо, що поліцмаїстер забороняє вечорниці, мотивуючи тим, що йому не приєдано до перегляду книжки, з якої мали читати про життя та творчість Ів Котляревського (творця Ів. Котляревського, вид. „Вік“). Справді-ж, книжку йому послано в свій час. О 10-ій годині, коли публіка з „Просвіти“ вже розійшлася, прибув помічник пристава і повідомив, що поліцмаїстер дозволяє вечорниці, але без читання про Ів. Котляревського.

◀ *Між українськими соціалістами в Канаді.* На мітингу української соц.-демократичної партії в Вінніпегу проголосив „партійний суд“ засуд на посварених партійних провідників. Суд тривав півтора місяця, при закритих дверях, аби ніхто не міг перед часом довідатися, хто і кільки провинився проти партії. Присудом суду: 1) П. Крата, відомого і у Львові з лютових подій на університеті, засуджено на вигнане з партії; 2) Володіна і Саніна, як Кратових помічників, засуджено на усунене зі всяких урядів в партії і заборонено їм роботу поза контролею центрального заряду Федерації Укр. Соц. Дем.; 3) Якимову висловлено

ком снідати, попиваючи якесь з тих чудових ронських вин, від яких людина весело сміється й співає.

Гарненько підхарчувавшись, товариство підводилося, свистало на собак і допіру починалося полювання.

А це робилось ось як: кожний з панів брав свою шапку й кидав її з цілої сили в повітря, і тоді стріляв, пильнуючи влучити в шапку на лету і так по 5, по шість, або по двоє разів залежно від попередньої умови.

Той, кому пощастило найбільше разів влучити в свою шапку, витолюшувався королем полювання, і повертався ввечері до Тараскону, як триумфатор з шапкою на рушниці під акомпанімент рогів та собачого гавкання.

Ви самі догадуєтесь, що в місті велася чимала комерція шапками до полювання. Були навіть підприємства, де продавались заздалегідь продравленні шапки, на випадок невідатного стрілу.

Ніхто не хотів йняти віри, що аптекарь Безюке купує такі шапки. Сеж було-б дуже ганебним!...

нагану за його участь в саскачеванських виборах; 4) Губіцкому і Колісникови висловлено пораду, аби на будуче не мішалися у справи, яких не розуміють; 5) Головацькому висловлено нагану за його тактику і порекомандовано йому зрезигнувати з членства езекутивного комітету Ф. У. С. Д.; 6) Стечишинови висловлено нагану за попіране кирині, яка довела до розбиття партії. Крім сього заявив суд, що, переглянувши книжки фонду Січанського, найшов у них великий нелад.

Хо.

Всяко буває!

Херсон. На виборчий з'їзд від дрібних землевласників прибуло двоє: Кошт та Ткаченко, зложили і повний пенз; Кошт вибрав Ткаченка. „Рада“.

I.

Поганай!.. Микито!.. Поганай!..

Загукав дядько Кирило на наймита.

Защмагав Микита буланого, який і так добре біг.

Але дядькові здавалося усе, що не швидко вони ідуть, й зпов він загукав на Микиту, а Микита підганяв буланого. Проїхали скільки гоней, дядько засовався на сні і крикнув нетерпляче: Чи ти його не годував сьогодні чи що!.. Геть!

— Прогнав наймита на своє місце, а сам сів на перелок й давай поганяти буланого. Через кілька годин були вже на «постоялому».

Швиденькою ходою поспішав дядько Кирило до будинку в якому мали відбутись вибори від дрібних землевласників. Вбіг у сні, заглянув у замо. Нема нікого!

— Ну, слава Богу, не спізнився, навіть першим прибув.

Похожав дядько Кирило по залі, й все думав—як він виступить з промовою — котрою виявить себе, як не аби якого чоловіка, й чим далі заходив в думках, тим більш його брала певність: Неминуче виберуть його!..

Проїшла година, друга, — ніхто не надходив — обридло ходити, сів, а далі й задрімав.

Но!.. Гніда—но!..

Нехотя підганяв дядько Трохим свою гніду сухоребру кобильчину: Не те щоб поспішав він куди, а так просто, сумно самому їхати, от і понокував щоб хоч свій голос почувти. Трохикав тай трохикав: собі на думці—не велика біда як і спізнюся — однаково мене не виберуть!.. Но!.. Йі не поїхав би був, так гимонська баба, — їдь! тай їдь!.. Може тебе виберуть!...

Прочула що по десятці на день у думі платять—казано баба, дурна—дума так з порожньою кешенею й пролізиш у

Як шапчаний стрілець, Тартарен не мав собі рівного.

Що-ранку в неділю він виходив в новій шапці і що неділі ввечері повертався з ганчіркою з неї.

В невеличкому домку бабаба була повна комора ціх почесних трофеїв.

Відтак всі тарасконці визнавали його навчителем. Тартарен ґрунтовно знав кодекс всіх полювань взагалі, він прочитав всі існуючі вигадки та орудування, починаючи з звичайного полювання на власну шапку, кінчаючи полюванням на бирманських тигрів. За це городяне й признавали його своїм арбітром.

Що-дня в стрілецькій крамниці Костакальда, від третьої до четвертої години, можна бачити товстого добродія з люлькою в зубах, який сидів по середині крамниці в кріслі оббитому зеленою шкурою, а навкруги купчилися шапчаний стрільці. Ніхто з них не сидів і всі вони страшенно хвилювались.

То славетний Тартарен з Тараскону чинив Соломонів суд..

ті депутати: Он старостою! й то скільке на могоричі піде.. Та—но.. гукнув дядько Трохим на кобиличину, яка зовсім стала похнюпившись, й задумалась як і хазяїн.

Вже над вечір—повагом підходив дядько Трохим до місця виборів. Біля будинку тихо,—увійшов у сні, відхилив двері й заглянув у залю,—тихо,—а нікогосінько. Опізнився! порішив дядько Трохим: ну та жалю мало!.. Зазирнув ще раз у залю, чи таки справді нема нікого: нема!.. Хочби-ж спитати у кого—кого-ж вибрали,—а то що я скажу жінці, як спита що! й як!.. Повернувся уже йти назад;—зирк! сидить у кутку чоловік. Дядьку!.. чи не знаєте, кого вибрали!..—Га!.. Що!.. Кого!?!.. вибрали.. Та кого тут вибрали!..

Ой лихо!.. проспав!..

Та хіба й ви виборець? а я думав сторож.

Розпитались.. З полегкістю передихнув дядько Кирило; походили ще з годину, нема нікого—не йдуть!.. дядько Трохим узявся було за шапку..

Куди це ви!.. підждіть, трошки ще підждемо.. таї вибірать почнемо!.. Кого! здивовано запитав дядько Трохим; хіба можна вибірать при зібранні двох.

Не журіться! аби ценз склався! О!

Та як же воно буде—хто кого? Хіба!.. Хотів було сказати—будете ви!—Та згадавши про жінку схаменувся й запропонував своєму супротивнику в кандидати: От що, дядьку Кирило! Поміряємося, кому припаде—щоб по справедливости без обиди: от як раз і батіг при мені. Та чи так! то й так! згодився дядько Кирило засумувавши, що ні перед ким промову держати.

От уже підходить до кінця пужально й як раз черга перемінати дядькові Кирилові: як не розчепіряв він кулака, ні таки не захватив усього—верхній був Трохим.

Щож! Ваше щастя! Важко зітхнувши, промовив Кирило—Але я надіюсь що! Як попадете в Думу, згадаєте хто вас вибірав!..

Будьте певні—не забуду!.. Що я, хіба як!..

Не поспішаючи їхав дядько Кирило до дому, тяжко зітхаючи.

Весело було на душі у дядька Трохима: чим дуж погнав кобиличину.. Чи сподівався-ж такого!.. Тільки на поріг у хату; так жінка й накрила: Ну що!.. Як!..

Вибрав!.. весело покручючи батоном пред очима: промовив чоловік,

Хто! кого! донитувалась жінка.

Та мене!..

Тебе!.. От бачиш! дурню! чи я тобі не казала..

Лекше!.. лекше... не забувай хто я! грізно промовив напівдепутат.

Ой лишичко!.. та на що-ж я тебе на свою голову послала, заставляла йти у депутати!..

Бідна баба! помилилась в своїх роцотах: за її клопоти та на неї й гримають!..

Чи не станеться того й з *матушкою* що стільке повів посилає у Думу.

А статись може!..

Книжки, надіслані до редакції „Снопа“.

П. Сєнця—Музичні твори до слів Т. Шевченка для співу з проводом фортепяна: випуск II-й № 1-й.

„Нащо мені врода“ для баритона 40 к.

„Чого мені тяжко?“ для тенора або сопрано 40 к.

„Вітер в гаї нагнає лозу“ для баритона або мецосопрано 40 к.

„Було колись в Україні“ для баритона 40 к.

Листування редакції.

Д-ій М. Кононенко. Лист Ваш до С. Р—ко, не може бути надрукованим бо анкета ліцея уже укінченою.

Завважені помилки:

У Чі 38-му в Виборах до Думи Державної надруковано: д. Пономаренко № 1438 по списку, а треба: № 1439.

У статті Т. Митруся Бібліотека надруковано: . . . . . при близькій участі В Дорошенко, тоді як треба Д. Дорошенко.

У «Ділі» Ч^о 8213 передрукована з «Снопа» передовиця: Перед виборами до Думи.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

Рада Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка

повідомляє вп. членів Т-ва, що 5 Жовтня о 12^{1/2} годині дня має відбутись святочне відчинення власної господи Т-ва по Черноглазовській вулиці Ч^о 7. Запрохані суть почесні гості. Панове у фраках або сюртуках. Пані в баливих сукнях.

Українське Товариство імени Квітки-Основ'яненка

запрошує аматорок та аматорів українського гуртового співу записуватись до співочої секції Т-ва. Близші відомости у Голови Т-ва К. М. Бич-Лубенського Єнархіальна Ч^о 26.

Рада Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка

повідомляє, що у п'ятницю 5 Жовтня в господі Т-ва, Черноглазовська Ч^о 7, відбудеться танцювальна вечірка для членів та їх родин. Гості входять за рекомендацією членів. Початок о 8 годині у-вечері. Власний буфет.

Шукаю місця БАТАНКА, або куди в контору писця, маю рекомендацію. Основ'яненка вул. Ч^о 17 спитати Л. Демченко.

Шукаю місця помічника САДОВНИКА або якоїсь вищої праці. Три роки працював у Оранжерях пана Тарновського, адреса: Федір Черноморець Харків Іванівка Монастирська ул. № 1 кв. Черноморцева № 3.

Доктор Олександра Совачівна жіночі та дитячі хвороби. Приймає від 2^{1/2} до 4^{1/2} год. що-дня крім свят. Конторська ул. Ч^о 21.

ВІЙШОВ

АЛЬБОМ

„Мотиви Українського Орнаменту“

Художників С. Васильківського та Н. Самокиша друкований у Лейпцігу фарбами, золотом та сріблом.

40 чудових орнаментів.

Рекомендуємо будівничим, альфрейщикам, малярам, різьбярям. Гарно для керамічних виробів та вишивання. Ціна 6 карб. Продається по кращих книгарнях. Головний склад видання: Катерининська в. Ч^о 69 на Москалівці у Харкові.

Книгарям звичайна знижка.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА

на єдину на російській Україні велику щоденну часопись

„РАДА“

Рік видання сьомий.

Виходить у Києві.

Ціна на рік 6 карб. з пересилкою, за кордон 11 карб.

Адреса редакції і контори: КИІВ В. ПІДВАЛЬНА № 6.